

Palimpsest

Bernadette Klasen

Boekbespreking

Imitation of Life.

Douglas Sirk, director

Lucy Fischer, editor, New Brunswick, N.J. (Rutgers University Press) 1991, 346 pp., f 49,50

Films worden vaak bestudeerd – geciteerd – om theorieën over een sociale context te staven. Deze studies leiden tot een stroom van publikaties die tegelijkertijd wel en niet over film gaan: er worden films bestudeerd, maar het werkelijke object, de fascinatie, is dus vaak een maatschappelijk item. Een voorbeeld. Robert Lang eindigt zijn boek *American film melodrama. Griffith, Vidor, Minnelli* met: 'We need, then, a critical theory of the family, a social and historical theory of the subject, which will provide a basis for reform (...) – we shall, like the family melodrama, be talking about the hope for a better future.'¹

De meeste recente boeken over melodrama zijn vanuit een feministische optiek geschreven of samengesteld. In 1989 verscheen bijvoorbeeld *The desire to desire* van Mary Anne Doane.² Een terloopse opmerking in een recensie geeft het – primaire – probleem aan dat

lezers die van film houden met dit boek zullen hebben: 'Hoewel er weinig op het boek valt af te dingen (...) toch wat kanttekeningen. Zo ontkwam ik tijdens het lezen niet aan de indruk dat er in Doane eerder een talentvol theoreticus dan een cinefiel schuilgaat. De films die zij bespreekt passen uitstekend in de theorie: dit lijkt het enige argument om ze ter sprake te brengen. Maar goed, wie zijn of haar liefde voor het melodrama nog eens wil opfrissen, kan daarvoor altijd bij Eric de Kuypers *Filmische hartstochten* terecht.'³

Interessanter voor de cinefiel is de bundel *Home is where the heart is* met artikelen van Thomas Elsaesser, Geoffrey Nowell-Smith, Laura Mulvey, E. Ann Kaplan, Maria LaPlace, Sue Harper, Mary Ann Doane en Anette Kuhn, die een goed overzicht geven van de verschillende benaderingswijzen van het genre.⁴

1. Robert Lang, *American film melodrama. Griffith, Vidor, Minnelli*. Princeton (Princeton University Press) 1989, p. 232.

2. Mary Ann Doane, *The desire to desire. The woman's film of the 1940s*. Bloomington & Indianapolis (Indiana University Press) 1987.

3. Kitty Manning in: *Tijdschrift voor vrouwenstudies* 36, 1988, nr. 4, p. 490.

4. Christine Gledhill (ed.), *Home is where the heart is. Studies of melodrama and the woman's film*. Londen (BFI) 1989.

Imitation of Life

De titel van Lucy Fischers bundel, *Imitation of Life*, is geen variatie op een filmtitel of een mogelijke filmtitel, zoals *Home is where the heart is*, maar een bestaande. Sirk heeft eens gezegd – en deze uitspraak vormt het motto van dit boek: 'IMITATION OF LIFE is more than just a good title, it is a wonderful title. I would have made the picture just for the title, because it is all there.' IMITATION OF LIFE vertelt het verhaal van Lora Meredith' (Lana Turner) carrière als actrice en van haar verhouding tot haar dochter Susie (Sandra Dee), haar zwarte dienstbode Annie (Juanita Moore) en haar geliefde Steve (John Gavin). Maar wellicht is het verhaal van Annie's dochter Sara Jane (Susan Kohner), die 'voor blanke probeert door te gaan', interessanter. *Imitation of Life* is een boek over de film IMITATION OF LIFE voor lezers die van de film houden: uit deze bundel spreekt liefde voor de film. Ik heb veel boeken gelezen met veelbelovende titels – zoals *The desire to desire* – die inderdaad, zoals hun ondertitels voorspellen, het melodrama behandelen, maar dat is dan niet *mijn* melodrama; voor de esthetiek of de emoties van dit genre bestaat blijkbaar weinig belangstelling.

In het inleidende artikel 'Three-way mirror: *Imitation of Life*' wijst Lucy Fisher op de geschiedenis van de filmtheorie in het algemeen en de verschillende benaderingswijzen van Sirks films en van IMITATION OF LIFE in het bijzonder. De jaren zestig werden beheerst door de Franse auteurtheorie: Sirk werd tot het artistieke pantheon toegelaten. In de genrestudies neemt het melodrama een centrale plaats in. Sirks films worden in de genre-benadering als ty-

pisch en als uniek gezien: alledaags sentiment wordt tot in het extreme gesublimeerd. IMITATION OF LIFE wordt vervolgens ook bestudeerd vanuit de ideologie-kritiek: in de jaren tachtig, een periode waarin racisme zeer actueel is, zijn auteurs die zich bezighouden met kleur en klasse geïnteresseerd in de film. En omdat het een 'woman's picture' is, wordt de film ook door de feministische filmkritiek onderzocht.

De selectie representeert de benaderingswijzen van IMITATION OF LIFE en het melodrama. Er zijn twee interviews met Douglas Sirk opgenomen, van James Harvey, 'Sirkumstantial evidence' (1970) en Jon Halliday (een passage uit zijn boek *Sirk on Sirk* uit 1972). In de artikelen van Paul Willemsen, 'Distanciation and Douglas Sirk' (1971) en 'Towards an analysis of the Sirkian system' (1972/1973) staat de Sirk-stijl centraal. Michael Stern vergelijkt in '*Imitation of Life*' (1979) Sirks visuele stijl en zijn dramatisch engagement. Fred Camper onderzoekt in 'The films of Douglas Sirk' (1971) vanuit een formalistische benadering een aantal motieven uit het oeuvre van Sirk: blindheid, geluk, bedrieglijkheid, impotentie en fatalisme, en relateert deze aan de misen-scène. Jeremy G. Butler gaat in '*Imitation of Life* (1934 and 1959): style and the domestic melodrama' (1986) uit van een structuralistische genrekritiek; hij wil niet alleen de thematische en formele dynamiek van de twee IMITATION-versies expliciteren, maar ook duidelijk maken hoe het genre zich ontwikkeld heeft. Butler zet zich af tegen de 'cult of personality' rond Douglas Sirk: 'Was Sirk werkelijk de enige die kritiek leverde op de burgerlijke ideologie en de conventies van het melodrama uit de jaren dertig? Ik ben van

would be an ungrateful author
if I did not express enthusiasm
and more for Universal's
production of 'IMITATION OF LIFE'
I'm delighted with this moving
interpretation of my book. The picture
captures with such intensity and
dramatic power the purpose and the
meaning I tried to put into my novel,
I shamelessly recommend it. Bravo!..

Fannie Hurst
FANNIE HURST

UNIVERSAL INTERNATIONAL PRESENTS LANA TURNER • JOHN GAVIN in FANNIE HURST'S "IMITATION OF LIFE"
In Eastman COLOR • co-starring SANDRA DEE • DAN O'HERLIHY • SUSAN KOHNER • ROBERT ALDA
with JUANITA MOORE • MAHALIA JACKSON singing "Trouble of the World" HEAR EARL GRANT
Directed by DOUGLAS SIRK • Screenplay by ELEANORE GRIFFIN & ALLAN SCOTT • Produced by ROSS HUNTER

mening dat de elementen van Sirks visuele stijl (...) eerder deel uitmaken van de ontwikkeling van het genre dan van een uniek genie' (p. 300).

De feministische filmtheorie wordt vertegenwoordigd door Marina Heung, "What's the matter with Sara Jane?": Daughters and mothers in Douglas Sirk's *Imitation of Life* (1987) en Sandy Flitterman-Lewis, *'Imitation(s) of Life: the black woman's double determina-*

tion as troubling "other"' (1988). In twee artikelen staat Lana Turner centraal: 'Four films of Lana Turner' (1977/1978) door Richard Dyer en 'Performing performing: irony and affect' (1980) van Charles Affron. Gelukkig ontbreekt Rainer Werner Fassbinder's liefdesverklaring 'Six films by Douglas Sirk' (1972) niet: 'I have seen six films by Douglas Sirk. Among them were the most beautiful in the world.' (p. 246)

Door de verschillende invalshoeken spreken de artikelen elkaar soms tegen. Dit is een van de redenen waarom *Imitation of Life* me bevalt: het boek maakt duidelijk dat de waarheid niet bestaat en inspireert je door tegenspraken tot het formuleren van je eigen mening.

Naast deze goede keuze uit de benaderingswijzen van het melodrama, Sirk en *IMITATION OF LIFE* bevat het boek een biografie over en filmografie – die eindigt met *IMITATION OF LIFE* en de Duitse films die hij na zijn Hollywood-periode maakte buiten beschouwing laat – van Sirk en een geselecteerde bibliografie. De bibliografie in *Home is where the heart is* is completer, en ook deze bundel heeft een goede selectie van artikelen. Toch ben ik veel enthousiaster over *Imitation of Life*: vanwege het script en de ‘extraatjes’.

Het script

Ik heb regelmatig gezocht naar scripts van de films van Sirk. En ik vond er nooit een. Bij uitgeverij Lorrimer bijvoorbeeld wordt een reeks klassieke en moderne filmscripts uitgegeven van regisseurs als Jean-Luc Godard, Jean Renoir, Sergei Eisenstein, François Truffaut, Luis Buñuel enzovoort, meer ‘intellectuele’ regisseurs met ‘intellectuele’ films. In *Imitation of Life* zijn 80 pagina’s gereserveerd voor het filmscript. Dat script alleen zou voor mij reden geweest zijn om het boek aan te schaffen. Want wat is er plezieriger – en nuttiger – dan het script van een geliefde film?! Natuurlijk is het de film niet, maar het roept hem op, je bladert in het script en herinnert je vergeten momenten of dialogen, of je zoekt een dierbare dialoog op. Het script maakt de film tot je ‘eigendom’, je hebt hem altijd bij de hand. Een aangenaam idee.

De ‘extraatjes’

Imitation of Life geeft niet alleen een mooi overzicht van ‘serieuze’ publicaties over *IMITATION OF LIFE*, maar voegt hier een aantal minder diepgaande, korte artikelen aan toe: de ‘extraatjes’. Ik doel hiermee op enkele fragmenten uit de roman *Imitation of Life* (1932) van Fannie Hurst, waarop de film gebaseerd is. En een artikel van Fanny Hurst, ‘Zora Hurston: a personality sketch’ (1961), waarin zij vertelt over de vrouw die ooit haar inwonende secretaresse was, en later zelf ook boeken schreef. In ‘Two women in particular’ (1942) schrijft Zora Neale Hurston over Fannie Hurst. Deze artikelen zijn opgenomen omdat Zora Hurston wel eens de inspiratiebron zou kunnen zijn voor Hursts personage Delilah (Annie in Sirks film).

Ook zijn er twee korte stukjes uit 1958 die informeren over gebeurtenissen rond de film. Een gaat over de juvenen van Lora: die zijn echt en vreselijk kostbaar; Lana Turner werd steeds begeleid door bodyguards. Het andere is uit *Time*, ‘The bad and the beautiful’, over Lana Turners privé-leven: Lana’s dochter Cheryl vermoordde in 1958 – voor de opnamen van *IMITATION OF LIFE* – Johnny Stompanato, de gewelddadige minnaar van Turner. Drie filmrecensies complementeren de ‘extraatjes’: ‘*Imitation of Life*’ uit de *New York Herald Tribune* (18 april 1959), ‘Sob story back’, uit de *New York Times* (18 april 1959) en ‘*Imitation of life*’ uit de *Time* (21 mei 1959): negatieve recensies over de (verwerpelijke) ‘tearjerker’.

Plakboek over IMITATION OF LIFE

Sommige mensen sparen sigarenbandjes, postzegels of foto’s van filmsterren. Anderen zijn geobsedeerd door een

specifieker object: zij sparen *alles* wat betrekking heeft op bijvoorbeeld één filmster of één film. Door het script, maar met name de extraatjes lijkt *Imitation of life* op het plakboek van een fan van IMITATION OF LIFE. Niet uit de 'serieuze' artikelen, met uitzondering van die van Fassbinder en Dyer, blijkt een speciale voorkeur of liefde voor deze film – voor film –, maar uit het geheel, de verzameling: het plakboek. Een fan wil niet alleen 'belangwekkende' informatie, die wil *alles*, ook – met name? – kleinigheden (die een andere fan wellicht niet bezit). De acht korte teksten vormen de curiosa van een verzamelaar, van een fan van IMITATION OF LIFE: ze vertellen niets of niets nieuws over de film, maar ze vertellen, ze besteden aandacht aan de film; dergelijke teksten kenmerken de verzameling van een fan.

Lucy Fisher schrijft in haar inleiding dat *Imitation of Life*, de roman van Fanny Hurst, in 1990 opnieuw uitgegeven is, geïllustreerd met *stills* uit Sirks IMITATION OF LIFE. Ik heb hem ongezien onmiddellijk besteld: Fishers *Imitation of Life* heeft mijn liefde voor mijn IMITATION OF LIFE weer aangewakkerd.

Bernadette Klasen

Over cinefilie. De Tjitte de Vries / Ati Mul-collectie

Op zoek naar een onderzoeksobject – via een bijzondere film – maakte ik een afspraak met de Vrienden van het Filmarchief: ik zou een half jaar werken aan een (voorlopige) inventarisatie van hun Tjitte de Vries/Ati Mul-collectie. Ik zag een gedeelte van een selectie films.

In het verleden waren de Vrienden van het Filmarchief vooral actief met het organiseren van filmfestivals.¹ De Vrienden hadden ook een eigen, bescheiden filmarchief met ongeveer 60 speelfilms. In 1991 kocht deze stichting met subsidie van het Prins Bernhardfonds een deel van de collectie van Tjitte de Vries en Ati Mul aan, onder meer de 16mm- en 35mm-kopieën. Op de inventaris staan: 83 35mm-films, 449 16mm-films, 293 documentaires en bijwerk, 216 negatieven; 19 boekwerken, 427 documenten, 2000 affiches, 16 overige; 136 camera's, 103 projectoren, 178 overige apparatuur en 6 materialen. Het kleine archief is niet klein meer en er moet ook behoorlijk veel werk verzet worden.

De collectie

Tjitte de Vries en Ati Mul wonen in Rotterdam. Totdat zij – met pijn in het hart – een deel van hun verzameling aan de Vrienden verkochten, stond die hele

1. Onder meer de projecten *De vrouwelijke komiek* (met een lezing door Tjitte de Vries), *Hollandsch Hollywood* (1988, in samenwerking met het Nederlands Filmmuseum) en een retrospectief van de Taiwanese regisseur Hou Hsiao-hsien (1989, in samenwerking met Skrien).